Harri Kukka, neuvotteleva virkamies
Maa- ja metsätalousministeriö
6.6.2024

HE 33/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain muuttamisesta

Muistiossa esitetään lisätietoja ja huomioita maa- ja metsätalousvaliokunnan esiin nostamiin kysymyksiin.

Kaupallisten kalastajien ryhmistä

Kaupalliset kalastajat jaetaan ryhmiin I ja II Suomen kalastuslain 88 §:ssä. Euroopan unionin oikeudessa ei ole mitään perustetta kaupallisten kalastajien ryhmittelylle, vaan samat säännöt koskevat yhtäläisesti kaikkia toimijoita.

EU:n yhteinen kalastuspolitiikka ei ylipäätään edellytä kaupallisten kalastajien rekisteröintiä, vaan sen lähtökohtana on kalastusalusten rekisteröinti. Kalastustoimintaan liittyvät velvoitteet ja seuraamukset koskevat yleensä kalastusaluksen päällikköä ja lisenssinhaltijaa. Vasta yhteisen kalastuspolitiikan valvontajärjestelmän muutosasetuksen myötä jäsenvaltioiden on otettava käyttöön lupajärjestelmä tai muu vaihtoehtoinen rekisteröintijärjestelmä ilman alusta kalastusta harjoittavia luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä varten.

Luonnonvarakeskuksen tilastotietokannan mukaan vuonna 2023 Suomessa oli 2 133 merialueen kaupallista kalastajaa. Näistä 400 kuului ryhmään I ja 1 733 kuului ryhmään II.

Rikkomusmaksujen vähimmäissuuruudet

Yhteisen kalastuspolitiikan seuraamusjärjestelmästä ja valvonnasta annetun lain 50 §:ssä säädetään rikkomusmaksun vähimmäissuuruudesta, joka on joko 100 tai 300 euroa. Rikkomusmaksun vähimmäissuuruudet ovat kansallisesti säädettyjä, samoin jako 1 ja 2 momentin välillä. EU:n muutosasetuksessa säädetään minimimaksuista ainoastaan vakavien rikkomusten osalta (Suomessa em. lain 52 §:n seuraamusmaksu), ja ne tulevat voimaan 10.1.2026.

Seuraamusjärjestelmää esitetään suurella todennäköisyydellä muutettavaksi kokonaisvaltaisesti, kun lain suurempi muutos tehdään ja toivottavasti saadaan voimaan tammikuussa 2026. Seuraamusjärjestelmän muutokset tulee valmistella johdonmukaisesti ja huolella kokonaisarvioinnin perusteella.

Sen vuoksi ei olisi toivottavaa nyt tehdä seuraamuksiin suuria muutoksia, jotka olisivat voimassa vain lyhyen aikaa.

Mahdollisuus jättää rikkomusmaksu kokonaan määräämättä

Lain 54 §:n mukaan Ruokavirasto voi jättää rikkomusmaksun määräämättä, jos teko tai laiminlyönti on kokonaisuutena arvioiden vähäinen eikä se ole toistuva ja rikkomusmaksun antamista on pidettävä ilmeisen kohtuuttomana ottaen huomioon tekohetken olosuhteet ja tekijän taloudellinen asema.

Säännöksen sovellettavuutta on pidetty rajattuna, kun kaikkien edellytysten tulee yhtä aikaa täyttyä. Mikäli kaikkien edellytysten ei olisi tarpeen täyttyä, seurauksena olisi, että rikkomusmaksu voitaisiin jättää määräämättä, ***vaikka*** teko tai laiminlyönti ei olisi vähäinen tai ***vaikka*** se olisi toistuva tai ***vaikka*** rikkomusmaksun antamista ei olisi pidettävä ilmeisen kohtuuttomana.

EU:n kalastuksenvalvonta-asetuksen (1224/2009) 89 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että asianmukaisia toimenpiteitä, hallinnolliset toimet tai rikosoikeudelliset menettelyt mukaan luettuina, toteutetaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja järjestelmällisesti niitä luonnollisia henkilöitä tai oikeushenkilöitä vastaan, joiden epäillään rikkoneen mitä tahansa yhteisen kalastuspolitiikan sääntöä. Artiklan 2 kohdan mukaan seuraamusten on myös saatava aikaan vaikutuksia, jotka ovat suhteessa asianomaisten rikkomusten vakavuuteen, sekä ehkäisevät tehokkaasti muita samanlaatuisia rikkomuksia.

EU-asetuksen 89 artiklan valossa on vaikea nähdä, että olisi EU-oikeuden näkökulmasta mahdollista jättää rikkomusmaksu määräämättä, elleivät kaikki lain 54 §:n edellytykset täyty.